

Аль-Хамадані Н. Д. Організація інклюзивного середовища в дошкільному навчальному закладі / Н. Д. Аль-Хамадані // Система надання освіти дітям з особливими потребами в умовах сучасного навчального закладу: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Лисичанськ 14 грудня 2016 р.) – Лисичанськ ФОП Пронькіна К. В. – 2016. – с. 10–12.

Мета статті полягає у висвітленні педагогічних умов організації інклюзивного середовища у дошкільному навчальному закладі.

Ключові слова: інклюзивна освіта, дошкільний навчальний заклад.

Аль-Хамадані Наталія Дмитрівна
ВП «Лисичанський педагогічний
коледж Луганського національного
університету імені Тараса Шевченка»
м. Лисичанськ

ОРГАНІЗАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА В ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Соціально-економічні зміни, які відбуваються в Україні, гуманістичний характер суспільної свідомості змінюють ставлення щодо осіб, які потребують корекції психофізичного розвитку. Одним із пріоритетних завдань державної політики є створення умов для їх повноцінної освіти, адекватно їх стану здоров'я. Однак, як свідчить практика, у нашій державі інклюзивна освіта має переважно стихійний характер, тому потребує розробки науково-теоретичних основ її складових, зокрема у дошкільній, адже саме у дошкільному віці закладаються передумови майбутньої навчальної діяльності дитини. Таким чином інклюзивна дошкільна освіта є перспективним напрямком роботи сучасного дошкільного навчального закладу.

Останнім часом зростає кількість досліджень, у яких дошкільний етап дитинства розглядається в контексті проблеми реформування системи дошкільної освіти в умовах інклюзії, а саме: світовий досвід інтегрування дітей з особливими освітніми потребами у дошкільні навчальні заклади вивчали Н. Кугуєнко, В. Шахненко, В. Шевченко; специфіка змісту, особливості навчання та підготовки до життя дітей з обмеженими можливостями (Т. Білоус, І. Дмитрієва, В. Золотоверх, І. Іванова, В. Липа, Л. Одинченко, В. Тарасун); концептуальні підходи соціально-педагогічного інтегрування дітей функціональними обмеженнями (І. Іванова, А. Капська, І. Зверева, Г. Лактіонов, Л. Марченко, Р. Овчарова, С. Пальчевський). У дослідженнях Є. Л. Гончарової, О. І. Кукушкіної розроблено та експериментально апробовано комплексні програми ранньої психолого-педагогічної корекції відхилень у розвитку та на цій основі ранній інклюзії дитини у соціальне та загальноосвітнє середовище[2]. На думку Є. М. Калініної, у дошкільному віці інклюзивна освіта сприяє нормалізації життєвого циклу та освіти відповідно до індивідуальних можливостей та освітніх потреб, впевненості в собі та майбутньому, можливості разом зі своїми здоровими однолітками змінювати суспільну думку, а також виховання толерантності у батьків та дітей щодо спільного навчання з інвалідами. Крім того, включення вихованців у загальноосвітнє середовище у дошкільному віці сприяє вихованню покоління зі справжнім гуманним ставленням до інших людей, у тому числі із психофізичними порушеннями. Покликання педагога полягає у створенні умов для розвитку кожного вихованця з урахуванням його індивідуальних пізнавальних можливостей [1]. Тому, чим раніше почнеться робота з дитиною, яка потребує корекції психофізичного розвитку, тим будуть вищі її шанси на адаптацію та соціалізацію у суспільстві. Незважаючи на численність праць, проблема впровадження інклюзивної освіти в дошкільні навчальні заклади потребує подальшої розробки з огляду на її актуальність.

Мета статті полягає у висвітленні педагогічних умов організації інклюзивного середовища у дошкільному навчальному закладі.

Аналіз наукових джерел та практичний досвід

(І. В. Белякова, В. І. Бондар, Л. С. Вавіна, В. В. Засенко, Є. М. Ішмуратова, А. А. Колупаєва, М. М. Малофєєв, Н. М. Назарова, М. І. Нікітіна, В. Г. Петрова, В. Постовий, Б. П. Пузанов, Т. В. Сак, Т. П. Свиридюк, В. М. Синьов, Л. І. Солнцева, Н. М. Стадненко, В. В. Тарасун, О. П. Хохліна, М. К. Шеремет, Л. М. Шипіцина, М. Д. Шматко та ін.) свідчать про те, що на сучасному етапі становлення інклюзивної освіти варто спиратись на існуючий досвід інтеграції у спеціальних навчально-виховних закладах[3]. Адже тут є відповідні фахівці, створені спеціальні умови та методики, що враховують індивідуальні особливості кожної дитини. Тобто, ці заклади є своєрідним стартовим ресурсом для інклюзії. Зокрема, серед дошкільних навчальних закладів (ДНЗ) найбільш адекватними умовами для проведення цілеспрямованої роботи щодо інклюзивної освіти дітей з психофізичними порушеннями з урахуванням рівня їх індивідуального розвитку є заклади комбінованого типу, що включають звичайні та спеціальні групи дошкільної освіти. На думку фахівців, подальший розвиток інклюзивної освіти у дошкільлі може передбачати створення груп для дітей означеної категорії короткотривалого та цілодобового перебування, реабілітаційних та консультативних пунктів тощо. Цьому сприяють як внутрішні (відповідність чи наближеність рівня психофізичного розвитку дошкільника віковій нормі; можливість оволодіння загальноосвітнім стандартом у передбачені терміни; психологічна готовність дитини дошкільного віку до інклюзивного навчання), так і зовнішні умови (раннє виявлення психофізичних порушень у дитини; бажання батьків навчати своїх дітей та готовність допомагати їм у процесі навчання; надання дитині ефективної кваліфікованої корекційної допомоги; створення відповідного адаптованого середовища) [4].

Важливою та невід'ємною умовою успішної соціалізації та забезпечення повноцінної участі у житті суспільства дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку, є одержання ними освіти. Саме дошкільна освіта є першим етапом інклюзивної освіти, незважаючи на те, що включення

дітей відбувається лише при спільних заходах (прогулянки, свята, екскурсії), але не в навчальному процесі. Як відомо, навчально-виховний процес дитячого садка передбачає як догляд та турботу про дітей, так і процеси їх виховання та навчання, розвиток особистісних якостей та здібностей дошкільників, корекцію їх дефіцитів у розвитку. Включення дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку, у загальноосвітні ДНЗ змінює, перш за все, установки дорослих на дітей — у кожного з них є особливі освітні потреби, які до цього часу нівелювались у педагогічній практиці, адже керувати вихованцями однієї категорії (з нормативним розвитком чи з психофізичними порушеннями) набагато простіше. Тому, щоб професійно вирішувати проблеми освіти таких дітей, потрібно створювати однакові умови кожному з них, враховуючи їх індивідуальні особливості [2].

Таким чином, на основі аналізу науково-теоретичних досліджень та практичного досвіду нами визначено наступні умови інклюзивної освіти дітей дошкільного віку, які потребують корекції психофізичного розвитку:

- створення в дитячому садку адаптованого інклюзивного середовища, що забезпечує повноцінне включення та особистісну самореалізацію дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку;
- усвідомлення дотримання цілей навчання та виховання вихованців, які потребують корекції психофізичного розвитку, шляхом реалізації доступності дошкільної освіти через інтеграцію дітей, які не відвідують дитячий садок, та їхніх батьків в освітнє середовище ДНЗ;
- наявність відповідного кадрового забезпечення інклюзивної освіти (педагог-психолог, вихователь-логопед, музичний керівник, вихователь, інструктор з ЛФК, лікар, медсестра-масажист) з систематичним підвищенням кваліфікації;
- організація служби психолого-медико-педагогічного супроводу дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку (її діяльність спрямована не лише на вивчення причин виникнення психофізичних порушень, але визначення індивідуального освітнього маршруту дитини, а також

організацію корекційної роботи з дітьми через спільну діяльність фахівців та вихователів);

- моніторинг результатів інклюзивної освіти, який передбачає динамічну оцінку розвитку та навчання дошкільників із психофізичними порушеннями; практика, досвід, перспективи
- матеріально-технічне обладнання процесу інклюзивного навчання — для забезпечення можливостей безперешкодного доступу дітей із психофізичними порушеннями до загальноосвітніх закладів (наявність пандусів; спеціально обладнаних навчальних місць, навчально-реабілітаційне та медичне обладнання тощо);
- реалізація індивідуального та диференційованого підходів у навчанні дошкільників із різним рівнем розвитку (полягає у тому, що навчальні завдання виконуються всіма дошкільниками, але ступінь їх складності, способи дій та міри допомоги різні по відношенню до дітей з психофізичними порушеннями);
- робота з батьками (соціально-педагогічне консультування, індивідуальні бесіди, рейдові відвідування умов проживання, малі педагогічні наради тощо);
- взаємодія з громадськими організаціями;
- організація спільних заходів для дітей із нормативним рівнем розвитку та їхніх однолітків, які потребують корекції психофізичного розвитку, з метою їх активного включення у життя дитячого колективу ДНЗ через дозвілєву (прогулянки, спортивні змагання, гуртки), художню (виступи, виставки, творчі конкурси тощо), громадську (виготовлення подарунків, сувенірів тощо), трудову діяльність (озеленення та благоустрій території дитячого садка тощо);
- рівень готовності дошкільників із психофізичними порушеннями до школи.

Отже, аналіз відповідних публікацій досліджень показав, що інклюзивна освіта – це спеціально організована взаємодія педагогів з дітьми із психофізичними вадами та нормативним рівнем розвитку (Н. В. Борисова, М. Кінг-Сірс, І. І. Лошакова, М. М. Малофеев, Л. М. Шипіцина, Є. Р. Ярська-Смірнова), яка передбачає використання організаційних

(нормативно-правова база, комплексна діагностика, поетапне включення дітей із особливими освітніми потребами у загальноосвітній навчальний заклад) та педагогічних умов навчання (створення адаптивного освітнього середовища, психолого-медико-педагогічний супровід, формування інклюзивної культури у дітей, педагогів та батьків). Однак, найважливішим є те, що в умовах інклюзивної освіти діти, батьки, педагоги вчаться сприймати кожного таким, яким він є насправді. Адже, як свідчить практика, спільне навчання створює передумови формування нового суспільства — толерантного, здатного розуміти та сприймати кожного.

Література:

1. Гречко Л. М. Психологічний супровід дітей молодшого шкільного віку з вадами психофізичного розвитку в умовах інтегрованого навчання: автореф. дис. канд. психол. наук: 19.00.08 / Інт спец. педагогіки АПН України: К., 2008. — 20 с.
2. Кугуєнко Н.Ф. Світовий досвід інтегрування дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітні навчальні заклади / Н.Ф. Кугуєнко // Джерело педагогічних інновацій – управління освіти. – Режим доступу : http://teoria-practica.ru/rus/files/arhiv_zhurnala/2012/3/pedagogika/egorov.pdf
3. Хамініч С.Ю., Переверзева О.В. Інклюзивна освіта в контексті інноваційного розвитку України / С.Ю. Хамініч, О.В. Переверзева. – Режим доступу : http://confcontact.com/2013_03_15/35_Haminich.htm.
4. Шестакова Е. В., Сорокіна Т. В. Возможности инклюзивного образования [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://sibac.info>.